

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:	
Égész évre	4 trt.
Félévre	2 .
Negyedévre	1 .

A társulat minden rendű tagjai
a lapot tagdíjaikért kapják.

Kéziratokat nem adunk vissza.

A lap szerkesztési részét illető bírák a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztárnoki —, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak küldendők.

A gyári munkások sorsa.

Az első és legtermészetesebb munkaeszközi, az emberi kezét, hovatovább a gép váltja fel. Sőt már ez ideit is az iparban és termények feldolgozásában a gép csaknem korlátlan hatalom, míg a kéz jobbjára a mezei munkára és házi teendőkre szorúl. Sajátságos, hogy mi a kéznél erő- és nyereségforrás, az a gépnél épenséggel kár. Ertem a pihenést. A helyes arány munka és nyugalom között törvényeken alapszik, melyeknek mellőzését már maga a természet megboszulja, feltétlenül és keményen bünteti. A természet eme törvényét maga Isten is szentesíté, midőn a teremtés hat napi munkája után megpihenvén, minket is utasított, hogy hat nap dolgozzunk, a hetediket pihenjünk, s midőn az éjet nyugalomra rendelte.

Am a gép vaskarja egészen más viszonyban van az idővel, mint az emberi kéz. Az emberi kéz természetes erőforrás, míg a gép csak végrehajtója a befektetett tőkének. Tehát állandó munkában kell lennie, nyugodnia nem szabad, mert nyugvásának minden perce csökkenti a termelést s ezzel a kamatjövédelmet. Minthogy pedig a legtökéletesebb gép mellé is emberi kezek kellene s minthogy e két munkaeszköz fordított arányban van az időhöz, innen következik a munkának csaknem elviselhetetlen igája a munkásokra nézve, mely a dolgozást, ha nem is anyagi, de erkölcsi tekintetben sokkal nehezebbé teszi, miutsem azt gépek nélkül elképzelhetnők.

Vegyük pld. a gőzgépeket. Ezek megmérhetetlen erejükkel s a részletekre is kiterjedő szerfelett való finomságukkal az emberi erő munkáját, mint mondani szokás minimumra redukálják. Igen, csakhogy a mozgás okozta folytonos zaj, a kerekek és emelő rudak rémletes gyorsasága, az egyoldalú tevékenység, a figyelemnek folytonos ébrentartása tönkre teszi az idegeket és közvetve sokkal több erővesztéssel jár,

mint a mennyit a munkás tevékenységében lát-szólag megkimél. Ehez járul, hogy a munkának erkölcsi értéke is elvész. Mert a testi erő jártasság, szakismeret, izlés, ügyesség, a felfogásban és kivitelben való elmésség mind de mind megsemmisül a gépszörnyeteggel szemben s megdől az erkölcsi alap, mely a fáradtság után megnyugtató öntudatot kelt. A gép mellett végzett munka nem nemesít.

A gép nemcsak hihetetlen gyorsasággal fogyasztja a munkás erejét és nyeli el magának a munkának erkölcsi értékét, hanem a legtöbb esetben felemészti a test és lélek erejét, a munkás életét. A gyárakban a levegő élvezhetetlen. A feldolgozandó nyersanyag kipárolgása a lámpák és olajos csészék tüze, a füst, kőszén és vegyületi szerek fojtó, nem ritkán mérges illanása, súlyosbítva a gyors munkával járó sűrű lélekzéssel mind megannyi föltétlen és kézzelfogható oka a fertőzések, élet kialakulásának. Vegyük hozzá még a gépipar számos ágában a nedvességet, mint a vízműveknél és az elviselhetlen hőséget, mint olvasztó kohóknál és selyempiparnál; a kohókban a szó betűje szerint tüzből dolgozik a munkás, a gépfonásnál pedig a termék 46–50 C-ra vanok hevítve, a fehérítő asszonyok talpát perzseli a padozat, a selyemgubó lefejtése csaknem forró vízben történik.

Hogy ne pusztulnának el ily körülményben a munkások szemei és lélegző szervei!

A gyári munka elvonja a családanyát hivatása természetes helyétől, a tűzhelytől, megzavarja a szülők és gyermekek között való természetes viszonyt, tönkre teszi a családi életet. Mily esodálatra méltó és áldásos a nő munkája a tűzhely körül, a tapasztalás eléggé bizonyítja, de nem kevésbé nyilván való, hogy a nőmunkás rend szerint a gyárban hagyja az otthoniasság zománcát, elvesziti a talajt lábai alól, olyanná válik, mint az üvegházba ültetett fügefá, melyet a kertész mestersége kényszerít

gyümölcsözésre. Ez a családayáknak gyárban való alkalmazása nagyobb városokban, az ipar és kereskedés kiválóbb pontjain egészen általános. 1861-ben hiteles statisztikai adatok szerint 858:566 férjes nő közül mindegyik negyedik gyári munkával kereste kenyerét, részben férje oldala mellett, részben elváltatva tőle. Az alsórajnai német tartományokban a gépeknél alkalmazott 14—24 éves nők száma nagyon megközelíti a férfiakét, a francia gyárosok pedig talán még inkább alkalmaznak, nő, mint férfi személyzetet. Szóval a gyár valóságos Moloch a családayára és általában a nőre nézve.

Ily körülmények között a családi élet bensőségéről, áldást hozó tevékenységéről, a gyermekek neveléséről, a családi erények kultuszáról természetesen szó sem lehet. A férj, a feleség és gyermekek, kivéve néhány szünetnapot és az éjjeli órákat, alig találkoznak; ennél fogva a közöttük való együttérzést legfőleg a vének kapcsolata tarthatja meg, úgy a hogy, de nem etikai szükségérzet, mi pedig egyedül képes a családi életnek a tartalmát megadni. Gondosság, gyöngédség, izlés, kitartás és tetterő, mérséklet, józanság mind száműzve a gyárban dolgozó családayára háztartásából. Mi marad meg tehát a családayából? Jóformán semmi.

Ez a szomorú sors a gyárban nem csak a családayára várakozik, hanem a hajadonra is. Eltekintve attól, hogy ereje, egészsége felemésződik az aránytalan munkában, még vagyoni nyereséggel sem jár ez a foglalkozás. A nőmunkások bére ugyanis rendszeresen egy harmada a férfiak bérének s így a legszűkebbre szabott szükségletek kielégítésére is alig elegendő. Hanem arra mégis elegendő, hogy az ily hajadon, vagy gyermek kenyérkereső számba menjen, minek megint nagy az erkölcsi kára, mert az önértzet túltengésére vezet s a serdülő nemzedéket idő előtt emancipálja a szülői fejelem alól. De mi ez mind, összehasonlítva a szorosabb értelmű erkölcsi veszteséggel?

A zsenge ifjú és leány többnyire erkölcsileg romlott munkások közé kerül; fülei a legdurvább beszédekkel hallják, szemei előtt nap-nap után a kicsapongás undok példái ismétlődnek, csábítás és kísértés veszik körül, mint zsákmányul kiszemelt áldozatot. Védelemről pedig szó sincs, a kebel vallásos érzületének kielégítése lehetetlen, nincs egy árva szó, egy rövidke alkalom, mely a rosszra vivő alkalmat elbárhathatná. Csoda-e, ha a csekély bért a bűn díja egészíti ki, ha a sikamlós lejtő fertőbe visz? Hát az önművelés, a kedély és esztétikai érzet kielégítése

hol marad? Bizony szánandó a gyári munkás sorsa. A római rabszolgabirtokos kimélte az ifjú erőt, tekintetbe vette a munka és pihenés természetes arányát; korunk bálványozott humanizmusa úgy látszik nyomasztóbb a pogány római kalmár számításánál.

Mind e bajokat, ha megszüntetni nem is, de enyhíteni, mérsékelni lehet is, meg kell is. Lehet t. i. törvényhozás útján a gyárosok és termelők nyereségvágának határt szabni, a munkások nemi és erőbeli mineműségét megállapítani, a munkaidőt, munkabért igazságos kulcs szerint előírni a munkásgyermekek értelmi és erkölcsi nevelésére tekintettel lenni, főleg pedig vallási kötelességeik végzésére időt és alkalmat biztosítani. S történjék mindez hamar, igazságos szigorúsággal és a keresztény humanizmus útmutatása szerint, nehogy a felgyülemelő kórányag erőszakos útat törjön magának. Mert bizonyos, hogy az anarchia és dinamitós socializmus a gyárakban született és csakis azokban fojtható el, ha ugyan elfojtható. Hanem ez uehéz kérdés!

B. Gy.

Tantervrevizió.

Görög pótló.*)

Az 1890. évi XXX. t. cikk revíziója érdekében a közoktatásügyi miniszter két rendeletet adott ki a közoktatási tanácsnak. Az első rendeletben azt tűzi ki feladatul, hogy „a görög nyelv helyett megszabott tárgyak tanításának eddigi menete a maga összességében áttekintéssék . . . s a végrehajtás munkája közben szerzett tapasztalatok felhasználásával, de mindenestre a törvény rendelkezéseinek érintetlenül hagyása mellett, lehetőleg tökéletesítsék”. A második rendeletében már tovább megy s arra is utasítja, hogy egy „vagylagos” javaslatot is készítsen az előbbivel párhuzamosan arra az esetre, ha a görög nyelv helyett választható tárgyaknak a gymnasiumi tanítás keretében való fenntartása legyőzhetlen akadályokba ütköznék.

Mint én a szaktérfiaknak e tárgyhöz szólásából látom, a szakemberek közvéleménye nem hajlandó a második utasítás ezen utolsó kívánalmával foglalkozni, hanem megmarad az 1895. márc. 13-iki keretben s ott igyekszik a görög-pótló tárgyak sorsát elintézi.

En részemről helyesebbnek találnám a gyökeresebb orvoslást s egyenesen az 1890. XXX. t. c. fenntarthatásának, vagy eltörlésének kérdését tárgyalni, mert meggyőződésem, hogy már csak az egyszerűségi didactikai vezetés szempontjából is foglalkozni kell vele s előbb-utóbb el kell dönteni a görögnyelv sorsát a gymnasiumi tanítás keretében.

Tegadhatatlannak tartam ugyanis, hogy a mostani megosztott rendszer nincs javára a gymnasiumi tanításnak. Egyfelől kártékonyan hat a görög folyamou lévők előhaladására, mennyiben mindég azon utógondolatait biztatja őket, hogy

*) Felolvasztatott a tantervrevíziója ügyében febr. 24 én tartott tanári tanácskozáson.

kevesebb szorgalommal is megélhetnek, ha nem, átmennek bármikor a görög-pótló könnyebb folyamra; másfelől precariussá teszi a görög pótló folyam eredményét is, mert eddigi tapasztalatom szerint s az utasítások intenciója szerint is, a tehetségelenebb rész választja az új irányt, kikkel a leggondosabb paedagogiai és didacticai eljárás mellett sem lehet a kellő célt elérni.

Adataim erre vonatkozólag gymnasiumunk görög-pótló folyamáról a következők: 189 $\frac{1}{2}$ iskolai évben megkezdték a folyamat az V. osztályban 11-en; ezek közül 8-ik osztályba jutott: 5; az érettségén átment 2, ezek egyike más intézetből jött, elbukott 3. A következő évfolyamot megkezdtek 10-en, 8 osztályba jutott 2; érettségén mindkettő megbukott. Abarmadik évben (189 $\frac{2}{3}$) jelentkezett az V. osztályra 8; ezek közül 8. osztályba jutott 3 (egy később lépett át s ezzel voltak a 8-ikban 4-en), érettségét tett 2, egyik, ki a 8-ban lépett át a görög-ről; megbukott 3; v. i. a tényleg V. oszt. elindultakból 1 tett érettségét, 2 megbukott.

Igaz, hogy a bukottak nem a görög-pótlóból buktak, de ez nem változtat a dolgon s úgy marad, hogy a tehetőségelenek választják, a pótlófolyamat, kik közül a 8-ik osztályba csak 20—50% jut el s az érettségén 60 — egész 100 percent bukik el, a mi azt bizonyítja, hogy a tanfolyam hallgatóinak nagy része olyan elemekből kerül ki és áll melylyel a gymnasium feladatát az általános műveltséget s a felsőbb oktatásra való előkészítést nem lehet megvalósítani.

Ezen körülmény azt hiszem eléggé megokolta teszi azon kijelentésemet, hogy nem ártana komoly megfontolás tárgyává tenni azt, hogy vajjon érdemes-e ezen eredmény és megfelelő-e azon áldozathoz képest, mibe statusunknak a görög-pótló folyam a törvény értelmében amugy is facultativ fenntartása körül.

De mint jeleztem a szakfőnöki jeleleg e ponttól eltekintenek s úgy gondolom, hogy a t. tanári kar is csak arra nézve adott megbízást, hogy az 1890. évi XXX. t. c. keretében maradvá tegyem meg észrevételeimet. Tehát csak a törvény korlátai közt, mennyiben a görög-pótló tárgya a gymnasiumban továbbra is meg hagyaték, igyekszem véleményemet kifejteni.

Itt mindenké előtt kijelentem, hogy a görög-pótló tantervének revisióját okvetlenül szükségesnek tartom.

Az ide vonatkozó törvény, melynek 2 §-a a tantervet is magában foglalja így szól: Célja a tárgyak „a) a magyar irodalom bővebb megismertetése, kapcsolatban a görög remek írók műveinek ismertetésével, magyar fordításban, s a görög irodalom és művelődés történet alapvonalaival.“

E pontnál azt hiszem csak utalnom kell azon általános véleményre, mely több jeles paedagogusnak idevonatkozó nyilatkozatában kifejezést talált, kik valamennyien annak adtak kifejezést, hogy e terv egy nagy didacticai tévedés megvalósítását tűzte ki feladatául e tárgynak, midőn kétféle magyar irodalmi képzettséget állapít meg ugyan azon egy intézet keblében. S hozzá adom, hogy a nagyobb képzettség kívánalmát a hasonlíthatlanul kevesebb tehetségűekkel kívánja megvalósítani.

Ennek a kétféle mértéknek a kárát csak azok tudják igazán mérlegelni, kik a felsőbb osztályokban foglalkoznak a magyar tanításával; azon osztályokban, hol közös olvasás

órákon oly olvasmányokat kell tárgyalni melyeket a nem görögök már a pótló óráról ismernek, kikre nézve épen ezért, az az óra idővesztegetés; főleg tehát az irodalom tanításánál tűnik ki a képtelenség, midőn némely műveket az osztály egy része a görög pótlóból ismer, másrésze előtt pedig teljesen ismeretlen. Ez maga olyan körülmény, mely a kérdés eldöntésénél fő fontosságot igényel.

Vannak továbbá olvasmányok, melyek feldolgozása roppant fáradságot követel úgy a tanár, mint a tanuló részéről pl. az V. oszt. Kármán művei, Kazinczy és Berzsenyi levelezései, melyek még a 8-ik osztályosoknak is egész figyelmét igénybe veszik s akkor is marad a tanárnak még sok kiegészítendő valója; mások, mint az ó-klasszikus Baróthi Reinisch, Révai versei, az V. osztályban teljesen élvezhetetlenek. A VI-osztályban a krónikák roppant szárazok s alig tehetők élvezhetőkké s csak ritkán hasznosokká.

Ezek alapján az a véleményem, hogy a tanterv okvetlenül megváltoztatható oly formán, hogy a magyar irodalmi olvasmányok abból teljesen maradjanak ki, s csak a görög írók műveinek olvasása legyen a görög-pótló anyaga összefüggésben a görög irodalommal és művelődés történettel.

Másrésről azonban tagadhatlan lévén, hogy a nemzeti tárgyak s kivált az irodalom nagyobb terjedelemben karolandók fel, s minthogy a magyar olvasmány elvételével a görög-pótló tanulmányok anyaga csaknem felével apadt, az így fennmaradt idő, heti 1 — 1 óra, a magyar nyelvhez esatolandó az 5—6 osztban nemcsak a görög pótlóból, hanem a görög nyelvből is. Az így megszaporodott magyar órák aztán elégségesek lesznek arra, hogy az olvasmányokkal a magyar irodalom ismeretét bővítsék s a mostaninál jobban előkészítsék a növendékeket az irodalomtörténet tanításához.

A magyar nyelvi óráknak a görög rovására való ezen kibővítése a görög nyelv tanításának történetével nem ellenkezik, a magyarnak javára van. A magyar nyelvi anyagnak ez alapon való újabb beosztása s bővebb megokolása nem tartozik ide, hanem a nemzeti tárgyak előadásának körébe.

A görög-pótló megmaradt órái úgy osztandók be, hogy 2 óra olvasás, 2 óra rajz legyen.

Nézzük most a görög olvasmányokat.

A tanterv szerint a cél ez olvasmányoknál a görög remek írók olvasása és ez olvasmányok alapján rendszeres kézikönyv-mellőzéseivel a görög régiségek, a művészet és irodalom fejlődésének ismertetése.

Ha ezzel összehasonlítjuk a mai állapotot, azt látjuk, hogy a történetírás az V. osztályban, a filozófia a VIII-ikban, az elbeszélő és drámai költészet a VI. és VII-ben eléggé megismertethető ugyan az előirt anyag alapján; azonban teljesen mellőzve van a lírai költészet, mely pedig egy nemzet történetében épen olyan fontos, mint a költés bármelyik ága, s a görög költészetben kétszeresen fontos a 1) nemzeti játékokkal való szoros összeforottsága miatt (Pindaros), 2) a karköltészetnek azon fontos szerepe miatt, hogy a drámához ez mutatja a fokozatos átmenetelt, mert ebből fejlődik ki a görög dráma.

Nem találok sehoh az olvasmányok közt a nemzeti irodalom másik nagyon characteristicus fajtát, a szónoklatot. Pedig mindenki tudja, mily fontos szerepe volt ennek, a görög ember és politika életében. Azon kívül világhírű szónoka van a görög népnek, kiről a tanuló mindig hallja a dicséretet életben és iskolában, de a tanterv szerint még

csak arra sem jut alkalma a tanárnak, hogy nevét megemlítse, s a tanulóknak, hogy bár egy beszédét olvashassa a híres Demosztheneszek.

Ezt én mindkettőt oly hiánynak tartom, hogy pótlásáról okvetlenül gondoskodni kell azzal, hogy Demosztheneszből és a lírai költőkből is mutatóványokat vegyen fel a tanterv. Sőt: a római és görög jellem feltüntetésére még Plutarchos egy pár életrajzáának olvasását sem tartanám fölöslegesnek. Legálább a közös magyar nyelvi olvasmány órákban.

Továbbá a görög történetírás fejlődésének feltüntetése céljából Herodotosz néhány tejezete is nélkülözhetlen.

Ha a tanterv kívánalma komoly s az irodalom „fejlődésének“ az olvasáson s nem a rendszeres tankönyvön alapuló áttekintése a cél: ez csak ezen változtatások útján érhető el; különben a tanár kénytelen tankönyv alapján tanítani s még úgy is csak nehezen jutbat el azon eredményre, hogy tanítványai biztosan megjegyezzék a herodotoszi előadásból a tukydidésibe való átmenetelt.

A tanulmány sorrendjében szintén szükségesnek tartom a változtatást, még pedig ilyen formán:

V. osztály: *Herodotosz*. Homerosz egyik eposza. (*Odyssea*). Ezek alapján a vallási régiségek.

VI. osztály: Homerosz másik eposza az *Iliasz* és *Demoszthenész*. A magán régiségek; s az állami régiségekből a Homeroszi világ. Az eposz fejlődése.

VII. osztály: Szemelvények a lírai költőkből és a tragikusokból. Ezek alapján a lírai és tragedia költés fejlődése.

VIII. osztály: Thukydidés és Platon olvasása alapján az állami régiségek, a történetírás és bölcsészet fejlődése.

A Homeroszi eposzoknak két osztályra való elkülönítése nem eshetik komolyabb kifogás alá, mert ugyanezt az elválasztást látjuk a latin irodalomban Vergíliusnál, kinek ugyanazon egy költeménye is két osztályban olvastatható (VI. és VII-ben) a tanterv szerint; a mi valóban nem is eshetik elítélés alá.

Igy gondolom én a görögpótló tárgy tantervének a mai szükséghez képest való megváltoztatását, hogy eredményesebben beválják addig is, míg — hitem szerint — a görög nyelv kérdése egész radicalis megoldás útján a mostani próbaállapotokat teljesen meg fogja változtatni.

Pál A.

A számok szimbolikája.

(Vége.)

A nyolc az első köbszám ($2 \times 2 \times 2$) s ezért már a régiek felfogása szerint az önmagában nyugvó szitárdnak és egyesített rendnek szimbóluma. A zenében is ilyen jelentősége van. A hetedakkord ugyanis tökéletlen; csak ha a nyolcadik hang járul hozzá, származik a teljes akkord, az u. n. oktáva. A keresztény szimbolikában nyolc a tökéletesség száma. „Octava summa virtutum est.“ minden erény foglaltja, mondja szt. Ámbros, tekintettel a nyolc boldogságra, melyekben

az Úr a tökéletes keresztény ember erényeit s ezeknek jutalmát sorolja elő. A Szentírás beszéli el, hogy Noé bárkájában nyolc ember talált menedéket. Kik arra valának hivatva, hogy egy tökéletesebb nemzedéknek legyenek törzs-atyái. A nagy ünnepeket már az ó-szövetségben nyolc napon át ülték, a mint ez az u. n. sátoros ünnepre világosan elő vala írva. Az ó-szövetség példájára a kereszténység legmagasztosabb ünnepei is nyolc napon át tartanak. A keresztény művészet már a legrégebb időkben nyolcoldalú templomokat emelt. Ez nem csupán gazdagabb kifejlése az ősi négyoldalú alapnak, hanem inkább úgy tetszik, hogy az oktogont, mely így a keresztet körülfogó körív gyanánt tekinthető, azért alkalmazták oly sűrűn, hogy ezzel is a kereszténységnek a világ feletti uralmát juttassák kifejezésre. Azt a csillagot is, mely rendkívüli fényével a három napkeleti böcsét Jézus böcsőjéhez vezérel s mely az egész világnak a kereszt vallására való elhivatását jelző, ősi idők óta nyolcszögűnek ábrázolják. A hitetlenek ellen harcoló angyali lovagok köpenyén levő kereszt is nyolcszögű volt.

A kilenc szám az ó-korban a miénk száma vala s épen ezért egy lakománál nem igen fogadtak szívesen kilencnél több vendéget. A keresztény szimbolikában a kilenc — igazán mély értelműleg — a három szt. számnak a négyzete s mint szám az angyalok kilenc karára is vonatkozik. Az imádkozási formulák is ezen szám szerint vannak eirendezve az u. n. novenában, a kilenc napig tartó ájtatosságban.

Tíz a mi szárendszerünknek alapszáma. A Szentírásban az egyiptomi tíz esapás, az Abrahámtól Melkizedeknek adott tízed s a tíz parancs szerepel. Mint a két szt. számnak a háromnak és hétnek összege jut érvényre a tíz parancsban; a mennyiben az egyik kőtáblán három parancs vala, melyek Isten iránt való, a másikon meg hét parancs, melyek telebarátunkkal szemben való kötelemeiket szabják meg.

A tizenegy a keresztény szimbolikán alárendelt jelentőségű. Ezen szám a tizenegy apostolra emlékeztet beuntinket, kik az Úrhoz hívek maradtak s azon tizenegyezer szűzre, kik szt. Orsolyának társnői valának.

Nagyobb jelentősége van a tizenkettő-nek. Találkozunk számmal a tizenkét hónapban, az állatöv tizenkét jegyében, a zsidók tizenkét törzsében, a főpap mellén levő tizenkét drágaköben, Jákob tizenkét fiában s a tizenkét apostolban. Krisztus Urunk azért választott tizenkét apostolt, hogy a tizenkétpatriárkának igazi utódjai legyenek; valamint ugyanis a tizenkét patriárkától származott az egész zsidó nép, épen így kellett a kereszténységnek, „a lélek szerint való Izraelnek“ is a tizenkét apostoltól lelki módon az egész világra átszármaznia. Ezenkívül a tizenkettő, háromból és négyből t. i. Istennek és a teremtményeknek számából egybeállítva, az istenembernek jelképe. Az apostoloknak Jézus egész istenemberi megváltási művét átadta, hogy általuk abban az egész világ részesüljön. S ezért joggal nevezik az új-szövetség egyházát apostoloknak.

A többi számok közül csupán a negyvennek jut a Szentírásban kimagasló szerep. Negyven nap és negyven éjjel szakadt az eső a vízözönt megelőzőleg; negyven napig jajveszékelt Izrael ósatyjának, Jákobnak halála felett; negyven napig imádtá Mózes Istent s azután dicsőült meg arca; negyven napig tartott az ígért földjének előzetes megtekintése

és kifürkészése; negyven évig barangolt Isten választott népe a pusztában s ugyancsak negyven évig kelle később bünei miatt a filiszteusok igája alatt nyögni. Negyven napig bűjtött Illés és az Üdvözítő a pusztában s negyven napig időzött Megváltónk még a földön halottaiból való dicsőséges feltámadása után. Az egyház a negyven számot a nagybűjti időszakban az u. o. quadragesima-ban s az oltáriszentség negyven órai imádságában alkalmazza.

A halandó ember, kinek „kimérte Isten a tudás határait,” csak sejt, de kétségtelen bizonyossággal fel nem ismerheti a számoknak az Isten országában érvényesülő szimbolikáját. Nagyon szépen mondja a böles Jézus Sirák fia, hogy ugyan ki kutathatja ki Istennek a bölesességét, mely minden teremtett dolgot megelőzött?!

A mi véletlen és jelentőség nélküli, azt sokszor beható megfigyelésre méltatjuk; a fontosabb jelentőségű mellett pedig tova haladunk. Azt azonban minden elfogulatlan megfigyelő társaság nélkül fel fogja ismerni, hogy legalább is a dolgok természetlelti rendjében a számot is a mideneket elrendező isteni öléseesség állapította meg.

(Németből.)

—l.

Meti krónika.

Gyűjtemény, 1897. márc. 19.

Inkább egy kis nagybűjti elmélkedésre volna okunk és tárgyunk, mint az események krónikájára. Utolsó cikkelyünk óta ugyanis nem annyira az események mennyisége, mint azok nemzetiségi és erkölcsi oldala vonja magára figyelmünket, — mennyiségre vajmi kevés van, mit krónikába szedve, sablonossá nem vállanék az író.

Az után az elnyújtott tárgyalás után, melylyel a földmívelési tárcza költségvetése járt, valóban váratlanul jött a honvédelmi költségek tárgyalása, mit a t. Ház egy nap alatt katonásan kivágott.

Nem hiába katona a minisztere a tárcának, ki csak úgy játszik az alkotmányosdival, mint a „maeska szokott az egérrel.”

De tagadhatatlan, hogy mégis tanulságos volt ez az egy napos csecsemő tárgyalás, mert megtanulhatta belőle, a ki még eddig nem tudta, hogy az ágyú bolond egy masina; nem indítja meg az ő szívét se magyar szó, sem német, ló arra, a merre akar, akár németül kommandirozzák, akár magyarul, mint Fehérvár br. állítja . . .

Vajjon Königrätz mit szól hozzá? . . .

De a nemzet parlamentje elszégyelte magát, hogy eddig oly egyiptomi sötétségben hagyták jóakarói, hogy még erről sem világosították fel, s tapsolt a rokonszenves miniszternek s jókedvűen azzal hálálta meg ezt a felnöttek oktatását, hogy azután az egy pár órai tárgyalás után nyugodt szívvel rábizta a milliókat. (Természetesen nem ezüst kanalak vásárlására.)

Ez eddig a laikus észnek is elég világos; de akkor kezd a dolog összezavarodni, ha tovább figyel s hallja azokat a más levegő körbep fogant beszédeket, melyek a következő, a k a l i n s z t á r c z a tárgyalásán elbanguztak.

Itt már — legalább úgy látszik távolról — mintha

nem mindegy volna Magyarországon akár németül, akár magyarul szóljunk az ágyúhoz; mert sürgetik a magyar elemnek nagyobb térfoglalását az iskolában, természetesen államosítással, mire Groisz Gusztávnak, az erdélyi róm. kath. státus oszlopos tagjának, nagy katolikusként fáj kiválóan a foga. Most kezdjük megérteni, miért olyan lelkes bajnoka az államsegélynek. Mert ez is egy lépéssel közelebb viszi gymnasiumainkat az államosításhoz. A tárcza tárgyalása e hó 10-én ért véget, mely nem szűkölködött érdekes epizódok és jelenségek nélkül.

Az előbbihez tartozik pl. annak a ténynek napfényre hozása, mely Morzsányi Károly Bpesti erzsébetvárosi volt képviselő személyével áll kapcsolatban, hogy a néppárt a r e v i z i o, a kormánypárt pedig a p r o v i z i o alapján áll; hiszen elég naiv volt Morzsányi bevallani, hogy ő, az ügyvéd, a takp. gazdát, a liberális gyűlés egyik rendezője és az országos képviselő a mileniumi jegybérlés közvetítéseért csak 40.000 forint províziót kapott.

Volt bezzeg m ű m e g b o t r á n k o z á s a nagy párton. Ki is küszöbölték nagy ijedtükben a klubból és házból. De az erzsébetvárosi új erkölcsökkel gazdagodó, új honpolgárok ismét felléptették, s mi kiváncsian lessük, mi lesz a hajóban ha a nagy cetthal a szegény Morzsányi Jonát ismét bedobja az evezők sorába.

A szokatlan jelenségek közé soroljuk azt a bangot, mely a néppárt szónokainak a beszédét jellemzi. Eddig válaszos irányú beszédet nem igen lehetett volna elmondani nálunk, de most az Isten neve is felhangzik a „nagy üveg-tetőzet alatt” s Mócsy Antalnak volt bátorsága kimondani az új jelszót: „Vissza az Istenhez!”

Szóba került az iskolák államosításán kívül a kat. autonomia kérdése, a kongrua rendezés. Egyesek sürgették (Szabó J.) a tanuló ifjúság testi nevelésének a gondozását, az egységes középiskolát, s az egyetemi hitszónoki tanszékek felállításának valóban nagy szükségét.

Tarozunk magunknak s az erd. rk. Statusnak, hogy felemlítsük a statusgyűlés egy előkelő tagjának, Török Albertnek, ki úgy gondoljuk, Nagyenyeden fő egyházi kat. gondnok is, azon vakmerő kijelentését, hogy a vallástalanság terjedésének az állam istentelen törvényei, hanem a lelkesek az okai. Na ezt megköszöni a papja, ha más nem is! Mi pedig szomorúan vesszük tudomásul, hogy kik a statusgyűlés tagjai.

Az általános hangulatra jellemző az a támadás is, mely a latin és görög studiumok ellen nyilvánult az országghazban (Pap G., Komlóssy.)

Nem mulasztatjuk el a protestáns türelmesség újabb megvilágítását: felemlíteni Dobay S. máramrosszigeti ref. tanárnak a katolicizmus elleni borzult kirohanását. Erre alkalmasul szolgált a tanári körökben tárgyalás alá került középiskolai tanterv revíziójának kérdése. Ez a jó ember a latin nyelvnek dühös ellensége, s annyira fél tőle, hogy babonának tartja a latin nyelv tanítását. S így gorombáskodik ellene: „Ezt a babonát pedig nem más tartja fenn, mint a pápai uralom. A római pápaság a latin nyelv által tanítja, hogy első a latin nyelv és a latin ritus” (hol jár a jámbor esze!) „azután jöhet szóba csak a haza szeretete.” (Tanártegy. Közl. 21. sz. 423. l.) Tanártársai u. a. Közl. 24. számában védelmükbe veszik Dobay uramat, de csak azt tudják e ny

hitő körülményül felhozni, hogy csak „mathe matikus“ s ezért fejezte ki magát „erősebben.“ (Közl. 24. sz. 494. l.)

Mi is mindjárt gondoltuk, hogy nem katolikus.

Az igazságügyi tárca költségvetésének tárgyalását vetették elő a kultusz után s úgy általánosan mint részleteiben letárgyalták.

Mig így folyik nálunk a politikai élet, felséges királyunk e hó 1-én Cap-St. Martinba vonult üdülni. Ezt a politikai élet jövőmondói jó jelnek terjesztik, s szerintük már nem félhetünk attól, hogy a krétai vérengzések európai háborút okozzanak.

Pedig úgy látszik, hogy úgy e késő unokák, mint királyuk szeretnek még egyszer átálmódni a homeroszkor előtti nagy vállalatok álmait kisebb kiadásban, s ugyancsak készülődnek a háborúra.

A vén Európa pedig azt mondja rá: esitt és siet önként oda békesség szerzeni, hova hajdan az a híres bika szöktette volt.

Ezalatt a szomszédban foly a választás az általános szavazati jog alapján, s azt mutatják eddigi eredményei, hogy Ausztriában a liberalismus lelte magát s egészségesebb irány, a keresztény socialismus fogja kezébe venni a nép jövőjének biztosítását. Báresak nálunk is felbredne valahára mindenki s átlátná, hogy nekünk is vissza kell térni Istenhez, vissza a kereszténység elveihez s hogy csak erkölcsi erőinkkel tudjunk nemzetünk fennállását biztosítani. E nélkül lelkesedhetünk az iskolában, lelkesedhetünk barátságos összejöveteleknél: mind hiába.

„Március Idusát“ az egész országban megünnepelték. Természetesen az egyetemi ifjúság járt elől. (Fájdalom, hogy e nap is csaknem kizárólag az ifjúság körében mozog s fennebb nem tartják — úgy zetszik — politikusi dolognak megünnepését!) Az idén a bpesti egyetemi ifjúság ünnepeinek Ugron G. szerzett kiváló jelentőséget az ő gyönyörű ünnepi beszédével.

Kronika.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

A ditrói új templom ügye.

Tisztelt felelős szerkesztő ur! A Ditrón építendő új templom ügyének előkészítő, alapvető munkálatait 1890-től 1895-ig a „Közművelődésnek“ 1895. évi folyama 39-ik számában nyilvánosságra hozva, megismerttettem volt. Ez idő óta több érdemleges és szerencsés lépésekben közeledtünk az építés megvalósítása felé; mely lépéseket a már leírtak kiegészítése céljából szives beleegyezésével becses lapjában közzététetni ohajtanám. Sziveskedjék azért szokott hajlandóságával ezeknek is helyet engedni közművelődési társulatunk heti közlönyében.

Ditró politikai községének ritka nagy áldozata következtében, melylyel önmagát megszüktive, több mint 200 ezer forint értékű ősfenyő-erdő kereskedelmi fát templom-építés céljára a róm. kat. hitközségnek értékesítés végett átadta, Isten segítségével már odáig értünk az előkészítő munkálatokkal, hogy ez év tavaszán a templom építéséhez hozzá kezdhettünk. Kiss István budapesti műegyetemi magán tanár és műépítész úr építendő új templomunk kiviteli (mértés)

tervrajzait és részletes költségvetéseit 1896. március havában a legnagyobb ügybuzgósággal és ritka szakértelemmel elkészítve, azokat a ditrói róm. kat. egyháztanácsnak, mint templomépítettő bizottságnak további eljárás céljából leküldötte. Az egyháztanács e munkálatokat átanulmányozva, a legteljesebb megalégedéssel és örömmel fogadta s az egészet a nagyméltósági püspöki hatóság útján műszaki felülvizsgálás és megbíralás végett felküldötte a m. kir. magas Miniszteriumhoz E műveleteket a nmltgu m. kir. belügyi miniszter úr áttévén a kereskedelemügyi magas miniszteriumhoz, itt a műszaki megbíralást bevégezték 1896. július 17-én. E felülvizsgálásról és megbíralásról szóló miniszteri értesítés szóról-szóra így hangzik: „Kereskedelemügyi m. kir. Miniszter 35651/896. sz. Nagyméltóságú Miniszter Úr! A Gyergyó-Ditrón építendő róm. kat. templom ügyében f. év május 13-án 41898—IV-a sz. a. k. nagybecstű átiratára van szerencsém a közlemények visszazárása mellett Nagyméltóságodat a következőkről tisztelettel értesíteni.

A Gyergyóditrói róm. kat. egyház tanácsának f. év április hó 15-én tartott gyűlésében elfogadottat terveket műszaki szempontból átvizsgálván azokat általános elrendezés, valamint belső és külső kiképzés tekintetében megfelelőeknek találtam; ugyan szükségesnek tartom azonban, a főpillérek állékonyosságának biztosítása végett s arra való tekintettel, hogy a vidéken jó minőségű téglanyag csak nehezen szereshető be, s hogy a boltozatok falazásához kellő gyakorlattal bíró kőművesek alig kaphatók, tüzeset alkalmával pedig a tetőzetről lezuhánóg erendák a boltozatokat könnyen keresztül üthetik, hogy a fő- és mellékhajók bolt-süvegei az előirányzattól eltérőleg a könnyebb súly, szilárdabb anyagú és teljesen tűz biztos vasbetonból készíttessenek annál is inkább, mert ezen módosításból eredő több költség az építési összköltséget tekintve, figyelembe alig jöhet. Ez alapon, valamint a bemutatott árelemzés alapján a költségvetést átvizsgálván, annak főösszegét 185,776 fr. 84 krban állapítottam meg, tisztelettel megjegyezvén, hogy a templom beszünezésének és berendezésének költségei, valamint az építésznek tiszteletdíja ezen összegben nem foglaltatik be. Fogadja stb. Budapest, 1896. július 17-én. A miniszter megbízásából; Landau s. k. miniszteri tanácsos. Nagyméltóságú Percel Dezső Urnak, m. kir. belügyi Miniszternek.“

A m. kir. kereskedelemügyi magas Miniszterium szakosztályában megejtett felülvizsgálásnak emez eredményét Püspök úr ő nagyméltósága a következő elfogadó és jóváhagyó főpásztori leirattal küldte le Ditróra: 3614—1896 szám. „A Gyergyó-Ditróban építendő új templom tervrajzát és költségvetését a m. kir. kereskedelemügyi Minister úr műszakilag felülvizsgáltatván, a felülvizsgálás eredményét feltüntető miniszteri átiratot máeolatban tudomás és ahoz alkalmazkodás végett melléklek. A műszakilag is már felülvizsgált tervrajzot és költségvetést ezennel elfogadom és főpásztorilag jóváhagyom s az összes építkezési iratokat azzal küldöm meg Nagyon-tisztelendőségednek, hogy az építkezési vállalat kiadására nézve a tervező műépítész úrral egyetértőleg a versenytárgyalási hirdetmény feltételeit és szövegét megállapítani s helybenbágyás végett nekem bemutatni sziveskedjék. Egyéb-iránt stb. Károlyfehérvárt 1896. szeptember hó 24-én jóakaró főpásztor a Ferenc s. k.“

E magas főpásztori utasítás szerint egyháztanácsunk

1896. október 10-én és 18-án tartott gyűléseiben a tervező műépítész úr által időközben leküldött vállalati szerződés és részletes feltételek szövegezését tárgyalván, azokat végkép megállapította és jóváhagyás céljából Püspök úr őnmagához felterjesztette; a ki mindezeket 1896. október 23-án 3993. szám alatt főpásztorilag helyben hagyta. — A műépítész úr tervezete szerint új templomunknak 1900. évi július 1-ére kellett volna teljesen készen lenni. Az egyháztanács azonban tekintetbe véve azt, hogy a tíz évi kibaszatalásra felosztott erdőterületből az ötödiket még csak 1897 tavaszán fogja értékesíthetni, illetőleg annak faárát megkapni s ezzel az eddigi 10 ezer forint kiadásokon kívül e célra kamatozó tőkéje 156 ezer forintra fog felszaporodni; tekintetbe véve azt, hogy az öt utolsó táblából az előleg adott 50 ezer forint törlesztése miatt évenként csak 10—15 ezer forint bevételre számíthat, és végre tekintve azt is, hogy a megállapított költségvetési összegben felül meg más, többlet kiadásokra kell számítani, mint pld. az építési ellenőrzésére, a 40 — 50 ezer forintban; mindezek megfontolása miatt az egyháztanács a műépítész úr bejegyzésével úgy határozott, hogy új templomunk 1902-július 1-re legyen készen és a használatnak átadható, vagyis akkorra, a mielőtt a tízedik erdőterület is az egy évi utóavágás kivételével — értékesítve lesz.

Ily végleges megállapodás mellett fennakadástól nem lehet tartani és pedig annál inkább nem, mert a vállalati feltételek szerint az illető vállalkozónak előlegben semmit sem kell adnunk, hanem csak elkészített munkáért pld. a befejezett alapfalak után az alapfalakért fizetünk és így tovább. Ily feltétel mellett ha a vállalkozás szerencsésen tilt ki a most meg levő templomépítési alapunk egy év múlva fel fog szaporodni 170 ezer forintra s remélni lehet, hogy az árlejtésnél a megállapított költségösszeg ennyire le fog esni.

Mindezen előzmények után egyháztanácsunk 1896. november 21-én tartott gyűlésében végkép úgy állapodott meg, hogy az idevonatkozó árlejtési hirdetést folyó évi március 1-én április 20-ig tartó határidővel szaklapokban és egyes tekintélyesebb napilapokban közzé fogja tétetni, hogy az illető vállalkozó ez év tavaszán az előkészületeket megtéve, új templomunk alapkövét ezek óhajására még ez év őszén elhelyezhessük. Az Ur Jézus legszentebb szíve, kinek tiszteltetére és imádsására óhajtanám ez új templomot felszenteltetni, adja továbbra szent kegyelmét! *Takó János.*

I R O D A L O M

* **I. Scotti Elmékedéseiből papok számára.** megjelent a 4-ik befejező kötet. Az egész mű 100 ivre terjed, ára a négy kötet mindegyikének 1 frt 50 kr. Kötve 1 frt 80 kr. Kapható a fordító: Adjutus Secundus áldozárnak címén, vagy pedig Reizer János katolikus könyvkiadóhivatalában Szatmáron.

A magyar irodalomban páratlan munkának sokféle előnyei között kiemelni való, hogy a papi hivatás mindennemű részleteire tartalmaz lélekemelő fejtegetéseket. Az evangéliumból kiindulva, a szent atyák legszebb nyilatkozatai, továbbá a hirneves egyházmegyei zsinatok határozatainak

alakján igyekeznek minket hivatásunkfőnségére figyelmeztetni és annak magasztalán megtartani.

Megtekintésül, sőt kedvezményesen is meglehet a művet rendelni.

II. **A Mértékletes Élet** cím alatt 20 kros füzet jelent meg az iszákosság káros következményeiről: a becsületre, a vagyonosságára, az egészségére, a lélekre és erkölcsre vonatkozólag. Azonfelül tartalmát képezik: Kifogások. Az iszákosság halála. Óvszerek. A mértékletességi egyesület főszabályai.

Megrendelhető Adjutus Secundus áldozár címén, vagy pedig Reizer János katolikus könyvkiadóhivatalában Szatmáron,

E művecskének hivatása: gátat vetni a romboló árnak mely végpusztítással fenyeget. Erkölcsi fejtegetések közben az olvasók véleményei és megrendítő példák vannak közölve. Terjesztése igen ajánlatos.

III. Meschler **Novena** a lourdesi Szent Szűz tiszteltetére, című munka jelent meg magyar nyelven, kapható Adjutus Secundus áldozár címén, vagy Reizer János katolikus könyvkiadóhivatalában Szatmáron. Ara füzve 60 fr, kötve 90 kr.

A boldogságos Szűz tiszteletének ezen legkedvesebb könyve kilenc napra közöl ájtatosságokat, melyekben a lourdesi esemény története, elmékedések, imák és csodás gyógyulási esetek remek összeállítására folytán a lélek üdvös okulást és buzdítást nyer a műből. Sokan tapasztaltak már csodás eredményt a Novena ájtatosság megtartása után. Május havára is alkalmas elmékedési könyv. A függelékben az imakönyvből a rendes imádságok és litániák foglaltatnak.

* **Népiratkák.** A Szent-István-társulat kiadásában megjelenő népiratkák közül újabban 3 füzet került ki a sajtó alól. A 125. füzet Cucor Gergely Paprikás verseit közli, ára 4 kr, a 126-ik számú füzet címe A szocialista. A füzetben, melynek ára 3 kr, Reutter Sándor ügyesen megírt elbeszélés keretében a szocializmus káros voltáról foglalokozik, végül a 127. füzet Hamar tanács, hamar bánás címen Hermán Józsefnek érdekes és tanulságos elbeszélését tartalmazza; ennek az ára 5 kr. Tanítók, lelkészek s általában a nép szellemi haladásával foglalkozók figyelmébe melegen ajánljuk úgy ezen, mint a már előzőleg megjelent népiratkákat, melyeknek a nép között való terjesztése hatalmas eszközje a vallásosság ápolásának.

— **Ügyancsak a Sz.-István-Társulat** legújabb kiadánya Fabiola, vagy: katakombák egyháza. Irta Wieseman Miklós. Angol eredeti után fordította Haudek Agoston. Az újabb magyar fordítás harmadik kiadása. Finom acélmetszetű illusztrációkkal. Füzve 1 frt 20 kr., kötve 1 frt 80 kr.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **A Szent-István-Társulat** f. hó 18-án tartotta XLIV. rendes nagygyűlését válogatott előkelő közönség jelenlétében. Pontban 10 órakor nyitotta meg a gyűlést Zichy N. gróf. Az ország hereceprimása tartott azután megnyitó beszédet, melyben élénk színekkel rajzolta a mai kor állapotát s azon eredményt állapítja meg, hogy „a mai kor nagyon beteg“. „Rombolás, pusztulás, süllyedés mindenütt. Erkölcs, haza, Isten tres fogalmak“ a mai világ előtt. Kisfaludy A. Béla prépost olvasta fel azután alebőki jelentését, majd az igazgatói és titkári jelentések és az igazgató választmányba új tagok választása következett. Végül XIII. Leo pápához intézett a gyűlés üdvözlő feliratot és 1000 frankot ajánlott péterfillér gyanánt.

— **A brassói róm. kat. főgymnasium** ifjsági önképzőköre az 1848 március 15-iki nagy események emlékére f. hó 14-én d. e. 11 órakor nyilvános ünnepet rendezett az intézet rajztermében a következő műsorral: 1. Hymnus Erkel F.-től. Énekelte a gymn. férfi kara. 2. Március tizenötödike. Farkas S.-től. Szavaltá Szele B. VII. oszt. tan. 3. Ünnepi magyar nyitány Kéler B.-től (Sextett) Előadták hegedűn: Szabó S. VI. o. t. Schneider Fr. VIII. o. t. Szotyori D. VIII. o. t. zongorán: Fiedler K. VIII. és Fischeer B. VI. o. tanulók, gordonkán: Josefik Gy. karuagy, fuvolán Jerzsabek K. II. e. tanuló. 4. Tompa allegóriáiról felolvasott Fiedler Károly, VIII. o. t. 5. Éves év után melodráma, Pósa Tarnay. Előadta: Molnár D. VIII. o. t. zongorán kísérte Fiedler K. VIII. o. t. 6. Ünnepi beszédet mondott Otrobán Radó VIII. o. t. 7. Csataad Huber K.-tól, énekelte a gymn. férfi kara. 8. „Rákóczi induló“ Előadta az ifjsági zenekar. A tanulók által sajátkezűleg festett különböző címerekkel díszített és felhobogózt tágas rajztermet előkelő közönség töltötte meg. A program minden egyes pontja szépen sikerült, s kedves élvezetet nyújtott a hallgatóságnak, mely viszont a tapsok-ban és éljenzésekben nem fukarkodott. Különösen kiemelendők Szele B. Fiedler K. Otrobán R. és Molnár D. kitűnő előadásai. Az önképzőkör fáradhatlan vezetője Buslig József tanár büszke lehet a működő tagok ténykedéseire, mert a fényes siker méltó volt úgy az alkalomhoz, mint az intézethez, melynek tanári kara, a maga teljességében érzi ott működésének különös jelentőségét, s legjobb tudata és feltevése szerint igyekezett és igyekszik mindenba megoldani az oktatás és erkölcsi nevelés reá bízott nem könnyű feladatát. De mi szülők is boldogok vagyunk, hogy ily derék testület által vezetett középiskolában láthatjuk gyermekeinknek lelki és testi fejlődését.

Egy jelen volt apa.

— **Hálanyilatkozat.** Gyergyó Csomafalva nemeszivű szülöttje nemesak vármegyénk, hanem már édes magyar hazánknak is disze s büszkesége; a jól kiérdemelt koronás aranyéremkereszt tulajdonosa; a ki saját szorgalma és legnagyobb részben önjerejéből küzdötte fel magát óriási kitartás és igen sokszor nélkülözéssel párosult idegen országokbani hányadtatás, illetőleg: saját kiművelésért tett vándorlás között a jeleni országszerzte elismert szép állás. Nagyságos Köllő Miklós műszobrász úr, kinek szép tehetségét, századokon keresztül hirdetni fogja az új országházban elhelyezett több remek műve is, jelenleg budapesti lakos, a gyergyócsomafalvi róm. kat. elemi népiskolának, a melynek egykor ő is növendéke volt, nemzetünk ama szép eseményének emlékére, hogy ehazán az ezredik évet megünnepelehet, 200 koronát volt szives emlékül ajándékozni. Mint iskolaszéki elnök, úgy az iskolaszék, mint a község és ennek jövő nemzedéke nevében mondok hálás köszönetet a kegyes adakozónak azon ohajtásunk hozzá csatolásával, hogy találja mindig örömet szülő községe és annak jövőjében, községének pedig Nagyságos ivadékaiban is legyen ezredekről-ezredekre büszkesége! Isten éltesse sokáig s adjon sok ily szülöttet megyénk és drága bazánknak! Gyergyócsomafalva, 1897. március hó 10-én. Balló János plebános.

— **Néhai Veszely Károly prépost-plebánosnak állítandó sírkő költségére adományoztak:**

Lőnhart Ferenc püspök urunk ő nagyméltósága 10 frtot. Fábian Tándor apát-kanonok úr 2 frtot. Tamási Aron oldal-kanonok úr 5 frtot. Fejér Manó aesp. pleb. úr 2 frtot. Paál Gyula ny. gym. tanár úr 2 frtot. Kiss Gusztáv t. kanonok úr 1 frtot. P. Kóry Ottó zárdafőnök 1 frtot. Imets F. Jákó kanonok úr 5 frtot. Benkő Pál ny. t. esp. pleb. úr 1 frtot. Ferenczy Benedek pleb. úr 1 frtot. Bálinth Gergely pleb. úr 1 frtot. Gyulafehérvár sz. k. város 10 frtot. Maros-Vásárhely sz. k. város tanácsa 10 frtot. Boér János pleb. úr 5 frtot. Buzás Mihály t. kanonok esp. pleb. úr gyűjtő ivén: Buzás Mihály t. kanonok úr 5 frtot. Orbán Ferenc s. lelkész úr 1 frtot. Veress István pleb. úr 2 frtot. Kovács Elek pleb. úr 1 frtot. Albert Mihály ny. lelkész úr 1 frtot. Veress Antal aesp. pleb. úr 4 frtot: Albert Zsigmond s. lelk. úr 1 frtot. Szántó Viktor pleb. úr 1 frt. 50 krt. Hosszú Ferenc pleb. úr 2 frtot. Kőrödy Mihály pleb. úr 2 frtot. Bálinth Lajos pleb. úr 4 frtot. Bálinth Péter s. lelkész úr 1 frtot. Bardócz István pleb. úr 2 frtot. Konez István pleb. úr 3 frtot. Agoston Ignác s. lelkész úr 1 frtot. Antal József pleb. úr 2 frtot. György Márton ny. lelkész úr 50 krt. Imre Károly pleb. úr 3 frtot. Ince Domokos s. lelkész úr 1 frtot. Fodor László pleb. úr 2 frtot. Csathó Ferenc pleb. úr 1 frtot. Összesen 97 frt.

(Folyt. köv.)

— **Az erd. róm. kath. irodalmi társulat**

péntárába fizettek: Winterhalter Antal ptg. 1897-re 5 frt. Winkler József ptg. 1897-re 5 frt. Andrassy János ptg. 1897-re 5 frt. Ifj. Szűcs János (Szeredahely) elf. 1897. I. fel. 2 frt. Rettegi Géza rtg. 1896-ra 2 frt. P. Szeles K. Anaklet (Kőhalom) elf. 1897. I. fel. 2 frt. Gál Elek rtg. 1897. I. fel. 1 frt. Marosvásárhelyi szt. Fer. r. zárdá elf. 1896-ra 4 frt. Konez Ignác elf. 1896-ra 4 frt. Bajna Ferenc elf. 1896-ra 4 frt. Csiky János ptg. 1896-ra 5 frt. Both Názár (Medgyes) elf. 1896-ra 4 frt. Széki szt. Fer. r. Zárda rtg. 1896-ra 2 frt. 1897-re 2 frt. Csányi Károly elf. 1897-re 60 kr. gr. Toldalagi Samu elf. 1897. I. fel. 80 kr. Balló János elf. 1897-re 4 frt. Szűcs János (Vágás) elf. 1896. II. fel. 2 frt. Papp János rtg. 1897-re 2 frt. Szentgericzei Nagy Géza rtg. 1895-re 2 frt. 1896-ra 2 frt. Portik Endre rtg. 1894-re 2 frt. 1895-re 2 frt. Tekse János elf. 1896-ra 4 frt. Tódor József elf. 1896-ra 4 frt. Kalapács Imre ptg. 1896-ra 5 frt. Bálinth Endre ptg. 1896-ra 5 frt. Nagy Ignác elf. 1897. I. fel. 2 frt. Vetési Imre elf. 1897. I. negyed. 1 frt. Zagyva Mihály elf. 1897-re 4 frt. Georgievits Sándor elf. 1896-ra 2 frt. 1897-re 2 frt. Veress Antal ptg. 1897-re 5 frt. Péter József ptg. 1897-re 5 frt. Papp Tamás rtg. 1896-ra 2 frt. Bálinth Ignác elf. 1897-re I. fel. 2 frt. Gábor Mózes elf. 1897. I. fel. 2 frt. Balogh Ferenc elf. 3/4 év 1897-re 3 frt. Balogh Ignác rtg. 1896-a 2 frt. Erődsy Dávid rtg. 1897-re 2 frt. Círner József elf. 1897-re 1 frt 80 kr. Kovács Lajos (Torda) ptg. 1897-re 5 frt. Szt. István Társulat elf. 1897-re 4 frt. Papp Kajetán elf. 1895-re 4 frt. Ince Domokos rtg. 1897-re 2 frt. Takó János ptg. 1897-re 5 frt. Pál János rtg. 1896-ra 2 frt. (Folytatása következik.)

Kiadja: Az erdélyi róm. kat. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: **Pál Antal.**

Szerkesztőtársak: **Bálinth György, Péter János dr., Vass Albert, Zlamál Agoston.**

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.